

Nr 397.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder m. m.; given Stockholms slott den 22 april 1919.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder m. m.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder m. m.

1 §.

Där å fastighet, som omfattar större areal odlad jord än fem hektar, eller å fastigheter, som äro i sambruk och tillhopa omfatta större areal odlad jord än nyss sagts, icke finnes minst ett större kreatur eller däremot svarande antal mindre djur för varje areal av 2,5 hektar odlad jord, må från fastigheten eller fastigheterna ej bortföras stråfoder, otröskad säd eller grönfoder, så vitt ej till bortförandet lämnats tillstånd i den ordning Konungen bestämmer.

I denna lag förstås med större kreatur häst över tre års ålder och nötkreatur över två och ett halvt års ålder samt med mindre djur unghäst, föl, ungnöt, kalv, får, get och svin. Vid tillämpningen av lagen skola två unghästar eller föl, två ungnöt eller kalvar, tio får, tolv getter eller fyra svin anses motsvara ett större kreatur. Konungen äger, där förbållandena därtill föranleda, för viss del av riket meddela särskilda bestämmelser rörande de ämnen, som i detta stycke avses.

2 §.

Överträder ägare eller innehavare av fastighet, som i 1 § avses, eller annan, som förvärvat rätt till stråfoder, otröskad säd eller grönfoder å dylik fastighet, det i 1 § stadgade förbud mot bortförande av foder och säd, som nu sagts, dömes till böter från och med tio till och med tiotusen kronor. Åsidosättande av villkor, varunder tillstånd till dylikt bortförande blivit meddelat, straffas såsom bortförande utan tillstånd.

3 §.

Delaktighet i brott mot denna lag straffas efter ty i 3 kap. allmänna strafflagen är stadgat.

4 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

5 §.

Denna lag äger ej tillämpning i avseende å förfogande enligt Konungens förordnande över egendom, som skall avstås till kronan eller tagits i beslag, eller

beträffande utövningen av den rätt till rekvisition, som enligt gällande författningar tillkommer militär myndighet. Ej heller göres genom stadgandet i 1 § om förbud mot bortförande av stråfoder ändring i vad 2 kap. 19 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom samt 20 § lagen om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarne innehålla om bortförande av stråfoder från arrenderad fastighet vid arrendets upphörande.

6 §.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling, och gäller till den 1 juli 1920. I fråga om sådan under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som i lagen avses, skall vad där är stadgat fortfarande gälla. Vad lagen innehåller i avseende å åsidosättande, som i 2 § andra punkten sägs, skall äga giltighet ändå att det sker efter den 30 juni 1920.

Har före den dag, då lagen trädde i kraft, stråfoder, otröskad säd eller grönfoder avyttrats eller utmätning av foder eller säd, som nyss sagts, ägt rum, skola bestämmelserna i denna lag ej utgöra hinder för fodrets eller sädens bortförande, i det förra fallet därest bortförandet sker inom trettio dagar från lagens ikraftträdande och i det senare i händelse utmätningen lett till fodrets eller sädens försäljning.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fre-
dagen den 14 mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen statsrådet Löfgren anförde efter gemensam be-
redning med chefen för jordbruksdepartementet:

»För att jordbruket skall kunna motsvara de stora anspråk, som i
kristider sådana som den nuvarande måste ställas på dess produktionsför-
måga, krävas åtgärder från det allmännas sida icke blott i syfte att så
långt möjligt är säkerställa jordbruket i avseende å förutsättningarna för
en ordnad drift utan även och i lika måtto för jordbruksproduktionens
skyddande mot störande inflytelser, särskilt från spekulationens sida.
Medan i det förra avseendet gäller, att statens förmåga att bispringa jord-
bruket ofta kan bero av yttre förhållanden, över vilka statsmakterna icke
råda, hör spekulationens tillbakahållande till de uppgifter, vilkas lösande,
i den mån en lösning är möjlig, ankommer på staten själv. Svårigheten

härvidlag ligger närmast däri, att spekulationen kan tränga fram under så växlande former, för vilka endast åtrån efter en hastig, snabbt realiserbar vinst är gemensam, att staten icke alltid kan möta densamma med åtgärder av tillräcklig smidighet, utan inträffar ofta att spekulationen, motad på ett håll, med stegrad iver riktar sig åt ett annat.

Vad särskilt angår spekulationen i fråga om jordbruksegendomar och på närliggande områden har denna som bekant lett till stegrade fastighetspris samt svårighet för mindre bemedlade inom jordbruksklassen att förvärva egna jordbruk. När därtill, såsom ofta inträffat, jordbruksfastigheter kommit i händerna på personer, som förvärvat dem huvudsakligen såsom spekulationsföremål och utan minsta intresse för idkande av jordbruk, har följden som oftast blivit den, att jordbruket blivit i hög grad eftersatt, vilket åter i sin ordning givetvis lett till en betänklig nedgång i alstringen av livsmedel. I det ödeläggande av jordbruken, som plägar åtfölja jordbruksegendomarnas indragande i spekulationen, ingår ofta som ett led avyttrandet och bortförandet av kreatursbesättningar, stråfoder och inventarier. Åtskilliga spekulationsköp beträffande jordbruksegendomar torde rent av kommit till stånd just med tanke på möjligheten att realisera befintliga värdefulla inventarier, kreatursbesättningar eller fodertillgångar. Men det har även inträffat, att lösegendom av nu nämnda slag, framför allt kreatursbesättningar men även för jordbruket nödvändiga inventarier och fodertillgångar avyttrats ensamt för sig i sådan omfattning att jordbruksdriften å resp. egendomar för längre eller kortare tid äventyrats, och någon gång, särskilt inom vissa län, har jämväl växande gröda gjorts till föremål för spekulationsköp.

Att fullt klarlägga, i vilken utsträckning jordbruk under de senare åren skövlats genom bortförande av inventarier och kreatursbesättningar låter sig av naturliga skäl icke göra. Av de för annat ändamål insamlade uppgifterna om kreatursantalet kunna emellertid dragas vissa slutsatser av intresse för den föreliggande frågan; en sammanställning av dylika uppgifter för några av de län, där missförhållandet kan antagas hava mest förekommit, har därför gjorts och fogas härvid såsom bilaga. Denna sammanställning vittnar om att nedgången i kreatursantalet är avsevärd just på de relativt stora jordbruken, vilka förut lämnat stora överskott av mjölk och andra animala förnödenheter. Att detta missförhållande i hög grad bidragit till knappheten å sådana förnödenheter lär vara påtagligt. Staten, som genom tillfälliga lagstiftningsåtgärder sökt stävja spekulatio- nen i jordbruks- och skogsegendomar, torde därför icke kunna utan risk för folkförsörjningen längre dröja med att ingripa mot spekulationen i kreatursbesättningar och jordbruksinventarier.

Liknande förhållanden hava under kristiden uppstått i andra länder och åtminstone i Tyskland och Danmark givit anledning till lagstiftningsåtgärder. Enligt en för *tyska riket* den 15 mars 1918 utfärdad förordning angående handeln med jordbruksegendomar, varigenom stadgats vittgående inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter om större areal än 5 hektar med rätt för myndigheterna i de särskilda staterna, bland annat, att göra jämkningar i fråga om storleksgränsen, gäller därjämte att ägare eller innehavare av levande eller döda inventarier, som höra till eller finnas å en jordbruksegendom, kan av behörig myndighet förbjudas att avyttra eller bortföra ifrågavarande inventarier eller någon del av dem, såframt härigenom den vederbörliga skötseln av egendomen skulle äventyras till förfång för folkförsörjningen. Denna bestämmelse utgör emellertid ej hinder för vidtagande av exekutiva åtgärder. Överträdelse av stadgat förbud straffas med fängelse intill ett år och böter intill 50,000 mark eller med ettdera av dessa straff; har överträdelsen skett av oaktsamhet, är straffet böter upp till 3,000 mark.

En för *Danmark* utfärdad tillfällig lag av den 20 mars 1918 med vissa bestämmelser rörande fastighetsförsäljning samt avyttrande av kreatursbesättningar och produkter m. m. innehåller följande bestämmelser.

§ 1. Vid försäljning eller annan överlåtelse av jordbruksegendom med en areal om minst 1 hektar skola jämväl överlätas den uppsättning av hästar och nötkreatur, som med hänsyn till egendomens dittillsvarande brukningssätt eller särskilda förhållande erfordras för en försvarlig normal drift därav, samt erforderligt utsäde ävensom en efter årstiden och kreatursbesättningens storlek lämpad tillgång av hö, halm och rotfrukter.

Vederbörande överlåtelsehandling (slutsedel, köpekontrakt, salubrev, landbo-, lego- eller arrendekontrakt) skall innehålla noggrann uppgift å den egendomen åtföljande kreatursbesättning och ungefärlig uppgift å den tillgång av utsäde, hö, halm och rotfrukter, som inbegripes under överlåtelsen. Vid överlåtelsehandlingen skall därjämte fogas intyg av vederbörande kommunalstyrelse därom, att den uppgivna kreatursbesättningen och tillgången av produkter finnas på egendomen och anses tillräckliga för en normal drift därav.

§ 2. Ej må någon, som övertagit en jordbruksegendom med en areal av minst 1 hektar, bortsälja eller på annat sätt frånhända egendomen den egendomen vid hans tillträde därav åtföljande besättning av hästar och nötkreatur eller tillgång av hö, halm och rotfrukter utan att han därtill erhållit vederbörande kommunalstyrelses medgivande. Sådant medgivande må endast lämnas i fall salubrev, köpekontrakt, landbo-, lego- eller arrendekontrakt uppvisats för kommunalstyrelsen.

Kommer till kommunalstyrelsens kännedom att jordbruksegendom, som icke bytt ägare under den tid, för vilken förevarande lag gäller, på ett oförsvärligt sätt bragts att gå ned genom avyttrande av kreatursbesättning och produkter, kan kommunalstyrelsen förbjuda vidtagandet av ytterligare sådan åtgärd att egendomen går ned; klagan över förbudet må föras i lantbruksministeriet.

§ 3. Undantag från de i § 1 meddelade bestämmelser, kan, då särskilda förhållanden föreligga, medgivnas av lantbruksministern efter inhämtande av vederbörande kommunalstyrelsens yttrande.

§ 4. Överträdelse av bestämmelserna i §§ 1 och 2 straffas med böter svarande mot två gånger det belopp, som anses erforderligt för anskaffande av kreatursbesättning och produkter m. m. för försvarlig normal drift av överlåten egendom, eller som försäljning av kreatursbesättning och produkter å övertagen egendom inbringat (jfr § 2).

Böterna tillfalla statskassan.

§ 5. Denna lag träder genast i kraft och upphör att gälla den 31 mars 1919.

Mot den ovan berörda *tyska* författningen kan anmärkas, att dess effektivitet helt och hållet beror av vederbörande myndigheters påpasslighet; med en tungrodd förvaltningsorganisation riskeras allt för lätt att ingripandet kommer för sent. Beträffande det stadgande i den *danska* lagen — § 2, andra stycket — som avser fastigheter, vilka icke skiftat ägare under tiden för lagens giltighet, kan med ännu större fog erinras, att ett ingripande under där angivna förutsättningar som oftast blir gagnöst. Överhuvud kan om bestämmelserna i den *danska* lagen sägas, att de förutsätta att jordbruket i hela landet arbetar under tämligen likartade förhållanden; de kunna därför icke utan vidare överföras för tillämpning i vårt land. Vad angår föreskriften i § 1, att vid försäljning av jordbruksegendom av viss storlek tillräckligt antal hästar och nötkreatur samt tillräcklig myckenhet utsäde, hö, halm och rotfrukter skola medfölja, kommer den med undantag för sådana fall, då tillgången på hästar, nötkreatur, utsäde eller foder uppenbarligen överstiger vad för egendomen är oundgängligt, att verka som ett förbud mot försäljning utan särskilt tillstånd lika väl som stadgandet i första stycket av § 2. Denna anordning är tvevelsutan lämpligare än utfärdande av speciellt förbud i fall, då missbruk konstaterats eller befaras. Men som en svaghet i systemet — åtminstone vid eventuell överflyttning på våra förhållanden — kan framhållas, att tillämp-

ningen måste bliva ojämn, om för varje särskild kommun skall av dess styrelse bedömas, vad som uti ifrågavarande hänseende må vara tillräckligt.

Vid övervägande av frågan om svenska lagstiftningsåtgärder på ifrågavarande område synes man böra utgå ifrån, att för bortförande av egendom, som faller under lagen, i regel skall erfordras särskilt tillstånd. Någon anledning att lämna skiljaktiga föreskrifter allt eftersom vederbörande jordbruksegendom går i handel eller icke under tiden för lagens giltighet har ej synts vara för handen; för att vinna enhetlig tillämpning av lagen är det säkerligen fördelaktigare att samma bestämmelser gälla för alla fall. Till främjande av likformighet i tillämpningen skall vidare helt säkert bidra, att prövningen av ansökningar om tillstånd icke ankommer på rent kommunala myndigheter utan på myndigheter med större verksamhetsområden. Såsom av bifogade förslag till en administrativ författning framgår är det avsett, att ansökningarna skola prövas av odlingsråden. Förnämsta skälet, varför odlingsråden i detta avseende föredragits framför kommunal myndighet, ligger emellertid däri, att hos odlingsråden måste förutsättas långt större sakkunskap än hos kommunala myndigheter, tillätta för helt andra uppgifter.

För att icke över hövan betunga vare sig jordbrukarna eller de prövande myndigheterna synas från tillämpningen av lagen böra undantagas fastigheter, vilka med hänsyn till arealen äro av mindre betydelse för livsmedelsproduktionen.

Uttryckliga bestämmelser mot försäljning av kreatur och inventarier synas icke vara av nöden. En jordbrukare, som hindras avhända sig fodertillgång, kommer nämligen redan därigenom att se sig tvungen att hålla kreatur för att få användning för och nytta av fodertillgången. Och om på en egendom finnas levande inventarier i tillräcklig mängd, är det säkerligen ingen allvarlig risk för förskingring av egendomens döda inventarier. Att lagen kommer att bliva långt lätthanterligare, om vid dess tillämpning icke behöver göras ingående beräkningar angående behovet och tillgången av olika slags inventarier å de särskilda egendomarna, läter säga sig självt.

Från dessa utgångspunkter har jag på sin tid — på grundval av ett preliminärt lagutkast i ämnet (Bil. C.) — låtit utarbета ett förslag till lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder och avyttra växande gröda. Över detta förslag (Bil. B.) hava odlingskommittén och lantbruksstyrelsen avgivit infortrade utlåtanden.

Lantbruks-
styrelsens
utlåtande.

Lantbruksstyrelsen anför, bortsett från vissa detaljerinringar, att åtgärder till förhindrande av skövling utav jordbruksfastigheter och minskning av den därå bedrivna produktionen genom totalt nedläggande av bo-

skapsskötseln samt genom försäljning av foder och växande gröda särskilt under den senaste tiden visat sig i hög grad av behovet påkallade. Tveksamt vore emellertid enligt styrelsens mening, huruvida författningsförslag sådana som det nu föreliggande, vilket har alla en kristidslags särtecken, lämpligen borde realiseras. Den föreliggande frågan syntes snarare kunna erhålla en fullständigare och efter olikartade lokala förhållanden mera anpassad lösning i samband med en för normala förhållanden avsedd lagstiftning mot vanhävd. Då emellertid en sådan tarvade en vidlyftig utredning, kunde förslaget måhända godtagas såsom en övergångsform.

Odlingskommittén lämnar, innan kommittén övergår att uttala sig närmare om de särskilda bestämmelserna i det remitterade förslaget, följande allmänna anmärkningar rörande den föreslagna lagstiftningen. Odlingskom-
mitténs utlä-
tande.

Förslaget riktar sig mot det missförhållande, som i stor utsträckning förekommer särskilt å större jordegendomar i flera delar av landet, bestående däri att kreatur, foder och inventarier avyttras i vinstsyfte, vilket har till följd att gödselproduktionen vid egendomarna förminskas, att jorden vanskötes och att åkerns avkastningsförmåga i hög grad nedsättes. Otvivelaktigt hava dessa missförhållanden tagit en betänklig omfattning under kristiden i samband med jordegendomarnas indragande i spekulatio- nen, och starka skäl synas därför tala för ett ingripande häremot på lagstiftningens väg. En sådan lagstiftning kan emellertid icke undgå att i vissa fall lägga band på den enskildes handlingsfrihet och förutsätter för att vinna tillämpning och ernå avsedd verkan en ganska vidlyftig kontroll- apparat. Kommittén har ej heller förbisett de betänkligheter, som kunna göras gällande mot att tillgripa åtgärder av detta slag vid en tid, då man eljest strävar att avveckla den reglerande verksamhet, som kommit till stånd under kristiden på olika områden och icke minst inom jordbruks- näringen. Härvid är emellertid att märka, att de åtgärder, varom är fråga i förevarande lagförslag, komma att erhålla en ganska begränsad tillämp- ning, medan kristidsregleringen i övrigt i mer eller mindre mån drabbat varje jordbrukare. Förslaget riktar sig nämligen endast mot sådana jord- brukare, som på mindre lojalt sätt vilja tillskynda sig vinst genom att bortföra sådant foder, som tarvas för driftens försvarliga upprätthållande. Dess syfte synes vara att förebygga och råda bot å vissa missförhållanden, som ha sin rot i det under kristiden uppkomna abnorma läget för jord- bruksnäringen, eller, närmare bestämt, att återställa värden, som gått för- lorade under sagda tid, och därmed bringa de jordbruksegendomar, varom fråga är, upp på deras förutvarande nivå, i överensstämmelse varmed ock den föreslagna lagen givits en provisorisk karaktär, så att dess giltighet upphör den 1 juli 1920. Den stora massan av jordbrukare, som lojalt

strävat att hålla driften nöjaktigt uppe, beröres icke av den föreslagna lagstiftningen och torde snarast hava indirekt fördel av att den mindre lojale tvingas att återgå till normal jordbruksdrift. Vid erinran om de lagstiftningsåtgärder, som under kristiden vidtagits mot spekulation i jordbruks- och skogsegendomar, kan det för övrigt sägas vara fullt ut lika befogat att staten nu ingriper mot spekulation i kreatursbesättningar, foder tillgångar och andra inventarier. Kommittén har icke heller förbisett, att åtskilliga jordbruksegendomar finnas, som sakna kreatur eller hava endast en svag besättning och likväl kunna sägas vara synnerligen förtjänstfullt skötta, särskilt sådana som äro belägna i närheten av större befolkningscentra, där god tillgång på gödsel alltid finnes. Dylika egendomar drabbas emellertid icke av den föreslagna lagstiftningen i annan mån än att tillstånd måste sökas att bortföra stråfoder m. m., varvid provas om säkerhet finnes för att gödselmedel svarande mot det gödselvärdet, som av ifrågavarande foder skulle kunnat erhållas, på annat sätt tillföres fastigheten. Förslaget syfte synes nämligen ytterst vara att trygga jordbrukens gödseltillgång och därmed hålla jorden uppe i dess förutvarande växtkraft. Onödigt betungande kan förpliktelsen att söka sådant tillstånd, som nyss nämnts, näppeligen sägas vara, då kommittén förutsätter att tillståndet efter vederbörande myndighets beprövande kan lämnas en gång för alla.'

I samband härmed framhåller kommittén en skillnad mellan de tvenne lagförslag, som innehållas i remisshandlingarna, och varav det ena betecknas såsom »förslag till lag», det andra såsom »utkast till lag». Ifrågavarande skillnad består däri, att utkastet för medgivande att bortföra stråfoder m. m. uppställer såsom villkor, att tillstånd sökes i varje fall, där en fastighets areal av inrösningsjord överstiger tio hektar, medan förslaget låter det i viss relation till arealen åker- och ängsmark bestämda kreatursantalet å fastigheten vara avgörande för, om sådant tillstånd, varom nyss talats, behöver sökas. Samtidigt har i förslaget de sålunda modifierade bestämmelsernas tillämplighetsområde utsträckts till egendomar med större areal åker- och ängsmark än *fem* hektar. I anslutning härtill anför kommittén följande:

'Kommittén ansluter sig obetingat till den ståndpunkt, som i detta hänseende representeras av förslaget, nämligen att det på visst sätt bestämda relativa kreatursantalet blir avgörande för lagbestämmelsernas faktiska tillämpning. Att för alla jordbruksegendomar med mer än tio hektar inrösningsjord göra rätten att försälja fodermedel beroende av myndighets tillstånd skulle betyda ett alltför starkt ingrepp i den enskildes handlingsfrihet och kräva en alltför omfattande förvaltningsapparat för att den ökade möjligheten till kontroll skulle kunna anses uppväga de därmed förenade

olägenheterna. Att låta hållandet av visst antal kreatur å en viss areal vara avgörande för lagbestämmelsernas faktiska tillämpning synes ock kommittén vara riktigt i betraktande av att lagförslaget, såsom förut nämnts, avser att så att säga kvarbinda vid jorden nödortvrig mängd naturlig gödsel och för jordens skötsel behöfligt antal dragare. Om arealen bestämmes så, som i det följande skall föreslås, är densamma dessutom väl känd, antalet kreatur är synnerligen lätt att fastställa, varför å ena sidan jordbrukaren måste anses väl medveten om han efterkommer lagens bestämmelser eller ej, samtidigt som å andra sidan kringboende befolkning jämte närmaste uppsiktsmyndighet, odlingsnämnden, utan svårighet kunna öva tillsyn över lagens efterlevnad.

Genom att förslaget, såsom nyss nämnades, omfattar egendomar med mer än fem hektar åker- och ängsmark, medan utkastet begränsar sig till egendomar med mer än tio hektar inrösningsjord, har visserligen lagens tillämplighetsområde i betydlig mån utvidgats, vilket blir fallet även om, såsom kommittén vill föreslå, till grund för arealberäkningen lägges allenast åker och annan odlad jord, med uteslutande av ängsmarken. Enligt den officiella statistiken uppgick antalet brukningsdelar med en åkerareal av 5—10 hektar i juni 1917 till icke mindre än 95,752, medan antalet brukningsdelar med större åkerareal än 10 hektar utgjorde 103,112. Om också de företeelser, mot vilka lagförslaget riktar sig, företrädesvis torde vara till finnandes å större egendomar, återfinnas dock samma missförhållanden inom vissa landsdeler i ganska stor utsträckning å mindre brukningsdelar, särskilt sådana som befinna sig i bolags ägo. För att lagen skall ernå önskad verkan, synes den därför böra omfatta egendomar med mer än fem hektar odlad jord.

Icke heller har kommittén något att erinra mot att, såsom föreslagits, det relativa antal djur, som erfordras å en egendom för att icke drabbas av lagens stadganden, bestämmes till ett större kreatur, varmed bör avses en kreatursenhet, för varje areal av 2.5 hektar sådan mark, som härvid kommer i betraktande. Vid bestämmandet härav måste givetvis noggrann hänsyn tagas till jordbrukarens intresse, så att han icke betungas mer än som är oundgängligen nödvändigt, ej heller större ingrepp göras i hans handelsfrihet, än som kan anses ovillkorligen erforderligt. Enligt vad kommittén beräknat kan en kreatursenhet för varje areal av 2.5 hektar åker och annan odlad jord anses genomsnittligen motsvara ungefär halv besättning. Den officiella statistiken visar, att den sammanlagda arealen åker och annan odlad jord inom hela riket år 1915 uppskattades till 3,723,210 hektar. Vid kreatursräkningen den 1 juni 1918 redovisades följande antal hästar och nötkreatur inom riket:

	Vuxna djur	Unghästar och föl. Ungdjur och kalvar
Hästar	509,242	205,580
Nötkreatur	1,732,868	851,291
	<u>2,242,110</u>	<u>1,056,871</u>

Beräknas ett ungdjur svara mot en halv kreatursenhet, framgår att antalet kreatur pr. hektar åker och annan odlad jord i medeltal för hela riket uppgick till tre fjärdedels enhet eller inemot två enheter för varje areal av 2.5 hektar, varvid antalet mindre husdjur icke tagits i betraktande. Ett antal djur, som motsvarar en kreatursenhet pr 2.5 hektar odlad jord, kan sålunda i stort sett sägas utgöra ungefär hälften av den brukliga besättningen å svenska jordbruk.

Icke desto mindre skulle, såsom av remisshandlingarna åtföljande statistik över kreatursantalet å större egendomar i Stockholms, Uppsala, Värmlands och Södermanlands län visas, ett icke ringa antal jordbruk falla under den i förslaget stipulerade minimigränsen för besättningens relativa storlek.

Visserligen måste storleken av en normal kreatursbesättning anses växlande inom olika delar av landet. I södra Sverige, där skördarna äro rikligare, bör av detta skäl kunna underhållas ett större antal kreatur pr arealenhet, något som dock i viss mån uppväges av att kreaturen därstädes äro större och kräva mera foder, varjämte tillgång till bete icke finnes i samma utsträckning som i mellersta och norra Sverige. Likaså torde å mindre och medelstora egendomar, där det relativa kreatursantalet i regel är större än å större egendomar, ett antal djur motsvarande en kreatursenhet för varje areal av 2,5 hektar odlad jord icke fullt uppgå till halv besättning. Sålunda skulle å ett jordbruk av 25 hektar åkerjord, där 4 dragare hållas, icke erfordras mer än 6 större kreatur utom dragarna för att egendomen skulle falla utom lagens faktiska tillämplighetsområde. Å större egendomar med mera extensivt bruk kommer däremot ett relativt kreatursantal av en enhet för varje areal av 2,5 hektar odlad jord ofta att motsvara något mer än en halv besättning. Lagen skulle sålunda hårdare drabba de större egendomarna, något som ock kan anses befogat, enär det just är å dessa egendomar, som det ur landets självförsörjnings-synpunkt är av den största betydelsen att säkerställa åkerjordens framtida avkastningsförmåga. Ett antal djur motsvarande en kreatursenhet för varje areal av 2,5 hektar åkerjord eller omkring 5 tunnland kan dock sägas vara långt mindre än vad varje skötsam jordbrukare i allmänhet anser sig böra hålla.

Enligt det remitterade förslaget skulle emellertid den areal, varå kreatursantalet beräknas, innefatta såväl åker (och annan odlad jord) som även ängsmark. En sådan bestämmelse kan kommittén icke biträda. Den naturliga ängen har ofta en betydligt mindre växtkraft än den odlade jorden och kan därför icke jämföras med denna såsom grundval för beräkningen av det erforderliga minimiantalet djur. Jordbruk, som hava en betydande areal ängsmark i förhållande till odlad jord, skulle därigenom komma i alltför ogynnsamt läge och bleve i stor utsträckning drabbade av lagens stadganden, oaktat kreatursantalet i förhållande till jordens beskaffenhet icke kunde anses för ringa. Särskilt skulle detta bliva fallet i Norrland, där den officiella statistiken redovisar en sammanlagd areal av naturlig äng, som vad beträffar de två nordligaste länen flerfaldigt överstiger den odlade jordens areal. Därest förslagets bestämmelser vunne tillämpning, skulle i mycket stor utsträckning tillstånd bliva erforderligt för bortförande av hö från naturliga ängar i Norrland, där dock av ålder sådant bortförande varit brukligt och icke heller för ängens framtida avkastningsförmåga medför någon menlig inverkan.

För övrigt synes begreppet »ängsmark» icke vara tillräckligt bestämt för att lämpligen kunna läggas till grund för beräkning av det relativa kreatursantalet. I vissa landsdelar, exempelvis Småland, torde till ängsmark även räknas med träd bevuxen mark, medan detta icke är fallet i andra landsdelar. På grund härav och i betraktande av ängs- och i än högre grad hagmarkens ofta ringa avkastningsförmåga skulle den föreslagna bestämmelsen verka mycket ojämnt och orättvist å jordbruk inom olika delar av landet. Kommittén vill därför föreslå, att det mera distinkta begreppet »åker och annan odlad jord» användes såsom grundval vid beräkningen av det relativa kreatursantalet. Ifrågavarande begrepp — under vilket synes böra innefattas i gräs liggande jordar, som några år tidigare varit under plog — användes inom den officiella jordbruksstatistiken såsom rubrik för ett av ägoslagen och torde bland annat på denna grund hava vunnit en viss hävd och stadga.

Genom att, såsom kommittén här föreslagit, ängsmarken icke tages i betraktande vid beräkningen av det relativa kreatursantalet, komma visserligen lagens stadganden att i betydlig mån mildras och en mängd jordbruksegendomar med större areal ängsmark, som eljest skolat drabbas därav, att gå fria. Detta synes emellertid vara befogat, enär ängsmarken i regel icke i samma grad som åkerjorden är i behov av naturlig gödsel och följaktligen ängens avkastningsförmåga icke i lika grad äventyras därigenom att det skördade fodret bortföres.

Vad därefter beträffar de särskilda bestämmelserna i det remitterade förslaget till lag har kommittén funnit anledning till följande anmärkningar utöver de förut gjorda.

Stadgandet i 1 § att »ett större kreatur eller däremot svarande antal mindre djur» skall finnas för viss areal synes erfordra ett förtydligande. För att enhetlighet skall kunna vinnas i tillämpningen, torde det vara nödvändigt att i författningen (verkställighetsförordningen) eller motiveringen därtill anges den grund, efter vilken mindre djur skall anses svara mot större kreatur. För sin del vill kommittén förorda att härvid användes ett beräkningssätt, som nära ansluter sig till det inom den officiella statistiken brukliga, och varvid såsom en kreatursenhet räknas:

- 1 fullvuxen häst (över tre år)
- 1 fullvuxet nötkreatur (över 2¹/₂ år)
- 2 unghästar eller föl
- 2 ungnöt eller kalvar
- 10 får
- 12 getter
- 4 svin.

Bestämmelsen i samma § att under viss förutsättning från fastigheten ej må »bortföras stråfoder eller avyttras växande gröda» synes erfordra omredigering. Förbudet mot att avyttra växande gröda torde vara onödigt vidsträckt för ernående av det med lagen åsyftade ändamålet och kan medföra, att i förekommande fall tillstånd måste sökas till försäljning av rotfrukter, tidig potatis, kål och grönsaker, oaktat dessa grödor icke äro avsedda att uppodras.

Syftet med här ifrågavarande bestämmelse, nämligen förebyggandet av att växande säd försäljes på rot, avhugges och därefter bortföres, torde bättre ernås genom att efter förbudet mot bortförande av stråfoder tillägges »otröskad säd eller grönfoder». Att stipulera förbud mot avyttrande eller bortförande av rotfrukter kan näppeligen ske, då man icke gärna kan föreskriva, att på en egendom skördade rotfrukter alltid skola fodras å densamma.

I andra stycket av 1 § har stadgats undantag från lagens bestämmelser beträffande fastighet inom Stockholms stad. I en remisshandlingarna åtföljande p. m. har såsom motiv för stadgandet anförts, att även om å de jämförelsevis fåtaliga jordbruksegendomarna inom huvudstaden förekommer kreaturslöst jordbruk, så finnes ingen allvarlig risk för att jordbrukets avkastningsförmåga därigenom skulle nedgå, i det att den goda gödseltillgången i Stockholm i förening med avsättningsförhållandena därstädes fastmera gör det naturligt, att dessa egendomar hållas i hög kul

tur. Samma motiv skulle emellertid kunna anföras för att undantagsstadgandet utsträcktes att omfatta även andra städer och däribland sådana, som inom sitt område rymma betydande jordbruksarealer. Det torde nämligen kunna betraktas såsom en vanlig företeelse att flertalet jordbruk i närheten av större befolkningscentra befinna sig i hög kultur, utan att därför ett mot jordens areal svarande kreatursantal alltid hålles. Att på denna grund stadga allmänt undantag från lagens bestämmelser för städer och dylika samhällen synes emellertid icke böra komma ifråga. Exempel finnes säkerligen — även inom Stockholms stads område — å egendomar, som trots den rikliga gödseltillgången från ett närliggande samhälle och de goda avsättningsförhållandena därstädes icke hållas i den kultur, som vederborde. I åtskilliga fall torde ock egendomar inom städers område från såväl jordbruksekonomisk som nationalekonomisk synpunkt ägna sig bättre för produktion av mjölk än foder. Jämväl ur andra synpunkter kan det vara önskvärt, att i städernas närhet liggande jordbruk bidraga till att öka mjölktillgången därstädes.

På dessa grunder anser sig kommittén icke kunna förorda att för städer och dylika samhällen och icke heller för Stockholm medgives undantag från lagens stadganden. Vad beträffar de egendomar, som på grund av jordens skötsel m. fl. omständigheter böra medgivas tillstånd att försälja foder, synes, såsom i det föregående antytts, tillståndet kunna lämnas en gång för alla. Då för Stockholms stads område icke finnes inrättat något odlingsråd, vilken myndighet det eljest skulle tillkomma att pröva ansökan om tillstånd att bortföra ströfoder m. m., synes denna uppgift därstädes kunna övertagas av odlingsnämnd, som jämlikt nådiga instruktionen för odlingsorganisationen den 16 april 1918 § 5 kan utses av livsmedelsnämnd inom stad eller köping.

På grund av vad sålunda anförts hemställer kommittén, att i det remitterade förslaget till lag måtte vidtagas följande förändringar

att begreppet »åker och ängsmark» utbytes mot begreppet »åker och annan odlad jord»;

att föreskriften mot bortförande av stråfoder eller avyttring av växande gröda förändras till att avse bortförande av stråfoder, otröskad säd eller grönfoder; samt

att undantagsstadgandet för fastighet inom Stockholms stads område utgår.»

På grundvalen av förut berörda lagförslag och de av odlingskommittén därom gjorda uttalanden har jag låtit inom justitiedepartementet

utarbete ett förslag till *lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder m. m.*»

Departementschefen uppläste ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga A. vid detta protokoll utvisar, samt hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av lagrådets protokoll. Tillika hemställde föredraganden att till de särskilda bilagorna måtte såsom bilaga C 1, B 1, resp. A 1, få fogas vissa därtill anknutna förslag till kungörelse, avsedd att utfärdas i samband med den tillämnade lagen.

Till vad föredraganden sålunda hemställt tacktes Hans Maj:t Konungen på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter lämna bifall.

Ur protokollet:

Adil Wifvesson.

Bilaga A.

Förslag

till

Lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder m. m.

1 §.

Där å fastighet, som ensam för sig eller i förening med annan därmed i sambruk varande fastighet omfattar större areal åker och annan odlad jord än fem hektar, icke finnes minst ett större kreatur eller däremot svarande antal mindre djur för varje areal av 2,5 hektar åker eller annan odlad jord, må från fastigheten ej bortföras stråfoder, otröskad säd eller grönfoder, så vitt ej till bortförandet lämnats tillstånd i den ordning Konungen bestämmer.

2 §.

Ägare eller innehavare av fastighet, som överträder i 1 § stadgat förbud mot bortförande av stråfoder, otröskad säd och grönfoder, dömes till böter, svarande mot två gånger värdet av det, varmed han olovligen förfarit. Åsidosättande av villkor, varunder tillstånd till bortförande som nu sagts blivit meddelat, straffas såsom bortförande utan tillstånd.

Straff, som ovan är stadgat, må dock ej tillämpas i fall, då förbrytelsen enligt annan lag bör beläggas med strängare straff.

3 §.

Delaktighet i brott mot denna lag straffas efter ty i 3 kap. allmänna strafflagen är stadgat.

4 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

5 §.

Denna lag äger ej tillämpning i avseende å förfogande enligt Konungens förordnande över egendom, som skall avstås till kronan eller tagits i beslag, eller

beträffande utövningen av den rätt till rekvisition, som enligt gällande författningar tillkommer militär myndighet. Ej heller göres genom stadgandet i 1 § om förbud mot bortförande av stråfoder ändring i vad 2 kap. 19 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom samt 20 § lagen om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarne innehålla om bortförande av stråfoder från arrenderad fastighet vid arrendets upphörande.

6 §.

Denna lag träder i kraft dagen näst efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling, och gäller till den 1 juli 1920. I fråga om sådan under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som i lagen avses, skall vad där är stadgat fortfarande gälla. Vad lagen innehåller i avseende å åsidosättande, som i 2 § andra punkten sägs, skall äga giltighet ändå att det sker efter den 30 juni 1920.

Avtal om avyttring av stråfoder, otröskad säd eller grönfoder, som träffats före lagens ikraftträdande, skall, där det strider mot ovan i denna lag stadgade grunder, vara utan verkan. Har före den dag, då lagen trädde i kraft, strafoder av tidigare skörd avyttrats eller utmätning av stråfoder ägt rum, skola bestämmelserna i denna lag dock ej utgöra hinder för fodrets bortförande i det förra fallet därest bortförandet sker inom trettio dagar från lagens ikraftträdande och i det senare i händelse utmätningen lett till fodrets försäljning.

Bilaga A 1.

Förslag

till

kungörelse med närmare föreskrifter angående tillämpningen av lagen den om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder m. m.

1 §.

Tillstånd från det allmännas sida att bortföra stråfoder, otröskad säd eller grönfoder sökes hos odlingsrådet.

2 §.

Ansökan om tillstånd att bortföra stråfoder, otröskad säd eller grönfoder skall innehålla på heder och samvete avgiven uppgift om

- 1) antalet personer, som för löpande året äro mantalsskrivna å fastigheten eller eljest där under samma år haft sin huvudsakliga sysselsättning,
- 2) antalet hästar, oxar, kor, ungnöt, svin, får och getter å fastigheten,
- 3) fastighetens areal i åker, äng och betesmark samt åkerjordens användning för olika ändamål,
- 4) inneliggande förråd av spannmål, rotfrukter och stråfoder.

3 §.

Vid prövning av ansökan, varom ovan sägs, skall i främsta rummet tillses, att icke genom bifall till ansökningen jordbrukets framtida avkastningsförmåga nedsättes eller de jordbruksalster, som beröras av ansökningen, undandragas den allmänna omsättningen.

Vid prövning av ansökan att bortföra stråfoder, otröskad säd eller grönfoder skall iakttagas:

att bifall icke må vägras, där säkerhet finnes för att gödselmedel, svarande mot det gödselvärde, som av ifrågavarande jordbruksalster skulle kunnat erhållas, på annat sätt tillföres fastigheten;

att i övrigt skäligen hänsyn tages till fastighetens beskaffenhet, i vilket avseende skall iakttagas, att ett något lägre kreatursantal må anses tillräckligt för fastighet, vars åker- och ängsmark till övervägande del består av mylla eller mossjord, än för annan fastighet;

och äger odlingsrådet avfordra sökanden förbindelse att, där ansökningen bifalles, under viss tid intill högst ett år å fastigheten underhålla ett av odlingsrådet efter vad skäligt finnes bestämt antal kreatur.

4 §.

Innan ansökning om tillstånd att bortföra stråfoder, otröskad säd eller grönfoder slutligen prövas, bör odlingsrådet lämna vederbörande odlingsnämnd tillfälle att yttra sig i ärendet.

5 §.

Är sökande missnöjd med odlingsrådets beslut i ärende, varom i denna författning är fråga, äge däröver hos Konungen anföra besvär i vederbörande statsdepartement. Rätt till klagan över sådant beslut vare ej till viss tid inskränkt.

6 §.

Vad i denna författning är stadgat i avseende å odlingsråd skall beträffande fastighet inom Stockholms stads område i tillämpliga delar gälla om där utsedd odlingsnämnd.

Bilaga B.

Förslag

till

Lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder och avyttra växande gröda.

1 §.

Där å fastighet, som ensam för sig eller i förening med annan därmed i sambruk varande fastighet omfattar större areal åker- och ängsmark än fem hektar, icke finnes minst ett större kreatur eller däremot svarande antal mindre djur för varje areal av 2,5 hektar åker- och ängsmark, må från fastigheten ej bortföras stråfoder eller avyttras växande gröda, så vitt ej till bortförandet eller avyttringen lämnats tillstånd i den ordning Konungen bestämmer.

Vad sålunda stadgats gäller dock ej fastighet inom Stockholms stads område.

2 §.

Ägare eller innehavare av fastighet, som överträder i 1 § stadgat förbud mot bortförande av stråfoder och avyttring av växande gröda, dömes till böter, svarande mot två gånger värdet av det, varmed han olovligen förfarit. Åsidosättande av villkor, varunder tillstånd till bortförande eller avyttring som nu sagts blivit meddelat, straffas såsom bortförande eller avyttring utan tillstånd.

Straff, som ovan är stadgat, må dock ej tillämpas i fall, då förbrytelsen enligt annan lag bör beläggas med strängare straff.

3 §.

Delaktighet i brott mot denna lag straffas efter ty i 3 kap. allmänna strafflagen är stadgat.

4 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

5 §.

Denna lag äger ej tillämpning i avseende å förfogande enligt Konungens förordnande över egendom, som skall avstås till kronan eller tagits i beslag, eller beträffande utövningen av den rätt till rekvisition, som enligt gällande författningar tillkommer militär myndighet. Ej heller göres genom stadgandet i 1 § om förbud mot bortförande av stråfoder ändring i vad 2 kap. 19 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom samt 20 § lagen om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarna innehålla om bortförande av stråfoder från arrenderad fastighet vid arrendets upphörande.

6 §.

Denna lag träder i kraft dagen näst efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling, och gäller till den 1 juli 1920. Vad i lagen är stadgat angående förseelse, som omförmäles i 2 § andra punkten, skall äga giltighet, ändå att förseelsen begås efter sagda dag.

Avtal om avyttring av stråfoder eller av växande gröda, som träffats före lagens ikraftträdande, skall, där det strider mot ovan i denna lag stadgade grunder, vara utan verkan. Har före den dag, då lagen trädde i kraft, stråfoder av tidigare skörd avyttrats eller utmätning av stråfoder ägt rum, skola bestämmelserna i denna lag dock ej utgöra hinder för fodrets bortförande i det förra fallet därest bortförandet sker inom trettio dagar från lagens ikraftträdande och i det senare i händelse utmätningen lett till fodrets försäljning.

Bilaga B 1.

Förslag

till

kungörelse med närmare föreskrifter angående tillämpningen av lagen den
om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra
stråfoder och avyttra växande gröda.

1 §.

Tillstånd från det allmännas sida att bortföra stråfoder eller att
avyttra växande gröda sökes hos odlingsrådet.

2 §.

Ansökan om tillstånd att bortföra *stråfoder* skall innehålla på heder
och samvete avgiven uppgift om

1) antalet personer, som för löpande året äro mantalsskrivna å
fastigheten eller eljest där under samma år haft sin huvudsakliga syssel-
sättning,

2) antalet hästar, oxar, kor, ungnöt, svin, får och getter å fas-
tigheten,

3) fastighetens areal i åker, äng och betesmark samt åkerjordens
användning för olika ändamål,

4) inneliggande förråd av spannmål, rotfrukter och stråfoder.

3 §.

Ansökan om tillstånd att avyttra *växande gröda* skall innehålla
på heder och samvete avgiven uppgift om de förhållanden, som avses
under 1)–4) i 2 § samt därjämte om utsädet till och beräknad skörd
av gröda, varom fråga är.

4 §.

Vid prövning av ansökan, varom ovan sägs, skall i främsta rummet tillses, att icke genom bifall till ansökningen jordbrukets framtida avkastningsförmåga nedsättes eller de jordbruksalster, som beröras av ansökningen, undandragas den allmänna omsättningen.

Vid prövning av ansökan att bortföra *stråfoder* skall iakttagas:

att bifall icke må vägras, där säkerhet finnes för att gödselmedel, svarande mot det gödselvärdet, som av ifrågavarande stråfoder skulle kunnat erhållas, på annat sätt tillföres fastigheten;

att i övrigt skälig hänsyn tages till fastighetens beskaffenhet, i vilket avseende skall iakttagas, att ett något lägre kreatursantal må anses tillräckligt för fastighet, vars åker- och ängsmark till övervägande del består av mylla eller mossjord, än för annan fastighet;

och äger odlingsrådet avfordra sökanden förbindelse att, där ansökningen bifalles, under viss tid intill högst ett år å fastigheten underhålla ett av odlingsåret efter vad skäligt finnes bestämt antal kreatur.

Tillstånd att avyttra *växande gröda* bör meddelas allenast i fall, då sökanden alldeles icke eller blott med avsevärd förlust skulle kunna själv å fastigheten tillgodogöra sig grödan, och må vid beräkning av sådan förlust hänsyn ej tagas till andra prissförhållanden än i orten gängse. För tillstånd att avyttra växande gröda äger odlingsrådet tillika, om skäl därtill äro, fordra att säkerhet finnes för att gödselmedel, svarande mot det gödselvärdet, som av ifrågavarande gröda skulle kunnat erhållas, på annat sätt tillföras fastigheten.

5 §.

Innan ansökan om tillstånd att avyttra växande gröda eller att bortföra stråfoder slutligen prövas, bör odlingsrådet lämna vederbörande odlingsnämnd tillfälle att yttra sig i ärendet.

6 §.

Är sökande missnöjd med odlingsrådets beslut i ärende, varom i denna författning är fråga, äge däröver hos Konungen anföra besvär i vederbörande statsdepartement. Rätt till klagan över sådant beslut vare ej till viss tid inskränkt.

Bilaga C.

Utkast

till

lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder och avyttra växande gröda.

1 §.

Från fastighet, som ensam för sig eller i förening med annan därmed i sambruk varande fastighet omfattar större areal inrösningsjord än tio hektar, må ej bortföras stråfoder eller avyttras växande gröda av vete, råg, korn, havre, blandsäd, vicker, ärter, bönor, rotfrukter, klöver eller timotej, så vitt ej till bortförandet eller avyttringen lämnats tillstånd i den ordning Konungen bestämmer.

Vad sålunda stadgats gäller dock ej fastighet inom Stockholms stads område.

2 §.

Ägare eller innehavare av fastighet, som överträder i 1 § stadgat förbud mot bortförande av stråfoder och avyttring av växande gröda, dömes till böter, svarande mot fyra gånger värdet av det, varmed han olovligen förfarit, dock ej mindre än femtio kronor eller mer än tiotusen kronor, eller till fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen förmildrande, dömes till böter från och med tio till och med femhundra kronor. Åsidosättande av villkor, varunder tillstånd till bortförande eller avyttring som nu sagts blivit meddelat, straffas såsom bortförande eller avyttring utan tillstånd.

Straff, som ovan är stadgat, må dock ej tillämpas i fall, då förbrytelsen enligt annan lag bör beläggas med strängare straff.

3 §.

Delaktighet i brott mot denna lag straffas efter ty i 3 kap. allmänna strafflagen är stadgat.

4 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

5 §.

Denna lag äger ej tillämpning i avseende å förfogande enligt Konungens förordnande över egendom, som skall avstås till kronan eller tagits i beslag, eller beträffande utövningen av den rätt till rekvisition, som enligt gällande författningar tillkommer militär myndighet. Ej heller göres genom stadgandet i 1 § om förbud mot bortförande av stråfoder ändring i vad 2 kap. 19 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom samt 20 § lagen om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarna innehålla om bortförande av stråfoder från arrenderad fastighet vid arrendets upphörande.

6 §.

Denna lag träder i kraft dagen näst efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling, och gäller till den 1 juli 1920.

Avtal om avyttring av stråfoder eller av växande gröda, som träffats före lagens ikraftträdande, skall, där det strider mot ovan i denna lag stadgade grunder, vara utan verkan. Har före den dag, då lagen trädde i kraft, stråfoder av tidigare skörd avyttrats eller utmätning av stråfoder ägt rum, skola bestämmelserna i denna lag dock ej utgöra hinder för fodrets bortförande i det förra fallet därest bortförandet sker inom trettio dagar från lagens ikraftträdande och i det senare i händelse utmätningen lett till fodrets försäljning.

Bilaga C 1.

Utkast

till

kungörelse med närmare föreskrifter angående tillämpningen av lagen den
om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra
stråfoder och avyttra växande gröda.

1 §.

Tillstånd från det allmännas sida att bortföra stråfoder eller att
avyttra växande gröda sökes hos odlingsrådet.

2 §.

Ansökan om tillstånd att bortföra *stråfoder* skall innehålla upp-
gift om

1) antalet personer, som för löpande året äro mantalsskrivna å
fastigheten eller eljest där under samma år haft sin huvudsakliga syssel-
sättning,

2) antalet hästar, oxar, kor, ungnöt, svin, får och getter å fas-
tigheten,

3) fastighetens areal i åker, äng och betesmark samt åkerjordens
användning för olika ändamål,

4) inneliggande förråd av spannmål, rotfrukter och stråfoder.

Där fodret avyttrats eller fråga är om dess avyttring skall jäm-
väl uppgivas, till vem avyttringen skett eller skulle ske.

3 §.

Ansökan om tillstånd att avyttra *växande gröda* skall innehålla
uppgift om de förhållanden, som avses under 1)—4) i 2 § samt där-
jämte om utsädet till och beräknad skörd av gröda, varom fråga är, och
om till vem avyttringen skulle ske.

4 §.

De uppgifter, som ansökan om tillstånd att bortföra stråfoder eller att avyttra växande gröda skall innehålla efter vad i 2 eller 3 § sägs eller sökanden meddelar till stöd för sådan ansökan, skola vara avgivna på heder och samvete.

Är ansökningen i ett eller annat avseende ofullständig eller finner odlingsrådet eljest nödigt äga tillgång till ytterligare upplysningar, förelägga odlingsrådet sökanden att inkomma med de uppgifter och upplysningar, som erfordras. Försummar han det, vare ansökningen förfallen.

5 §.

Vid prövning av ansökan, varom ovan sägs, skall odlingsrådet i främsta rummet tillse att de icke genom bitall till ansökningen jordbrukets framtida avkastningsförmåga nedsättes eller de jordbruksalster, som beröras av ansökningen, undandragas den allmänna omsättningen.

Tillstånd till bortförande av *stråfoder* bör ej lämnas utan så är att å fastigheten underhålles en efter dess storlek och beskaffenhet i övrigt lämpad kreatursbesättning eller säkerhet finnes för att gödselmedel, svarande mot det gödselvärde, som sagda kreatursbesättning skulle kunnat lämna, på annat sätt tillföras fastigheten. Vid beräkning av förhållandet mellan fastighets storlek och kreatursbesättningen bör tillses att minst ett större kreatur eller däremot svarande antal mindre djur finnes på 2,5 hektar inrösningsjord; består fastighetens inrösningsjord till övervägande del av mylla eller mossjord, må dock något lägre kreatursantal anses tillräckligt. Odlingsrådet äger avfordra sökanden förbindelse att, där ansökningen bifalles, under viss tid intill högst ett år å fastigheten underhålla ett av odlingsrådet efter nu angivna grunder bestämt antal kreatur.

Tillstånd att avyttra *växande gröda* bör meddelas allenast i fall, då sökanden alldeles icke eller blott med avsevärd förlust skulle kunna själf å fastigheten tillgodogöra sig grödan, och må vid beräkning av sådan förlust hänsyn ej tagas till andra prisförhållanden än i orten gängse. För tillstånd att avyttra växande gröda äger odlingsrådet tillika, om skäl därtill äro, fordra att säkerhet finnes för att gödselmedel, svarande mot det gödselvärde, som av ifrågavarande gröda skulle kunnat erhållas, på annat sätt tillföras fastigheten.

6 §.

Innan ansökan om tillstånd att avyttra växande gröda eller att bortföra stråfoder slutligen prövas, bör odlingsrådet lämna vederbörande odlingsnämnd tillfälle att yttra sig i ärendet.

7 §.

Är sökande missnöjd med odlingsrådets beslut i ärende, varom i denna författning är fråga, äge däröver hos Konungen anföra besvär i vederbörande statsdepartement. Rätt till klagan över sådant beslut vare ej till viss tid inskränkt.

Kreatursbesättningarnas storlek vid gårdar med mera än 50 hektar odlad jord.

Tab. 1 utgör en sammanställning av antalet kreatur enligt husdjursräkningen den 1 juni 1918 samt arealen odlad jord enligt arealinventeringen vid samma tidpunkt. Till den senare skulle uppgift lämnas å särskild blankett för varje brukningsdel, vid den förra däremot var ägaren eller brukaren av en fastighet skyldig att redovisa alla å hans egendom befintliga djur, vare sig dessa tillhörde honom själv eller någon annan, varigenom uppgifterna om kreatursantalet vid en huvudgård och därunder lydande torp och lägenheter i allmänhet torde vara sammanförda på en blankett. På grund härav motsvara kreatursantalet och arealen odlad jord varandra icke fullständigt, varigenom en sammanställning av de båda uppgifterna icke kan bliva fullt exakt utan måste visa större kreatursantal i förhållande till brukningsdelarnas storlek, än som i verkligheten finnes. Siffrorna i *tab. 1* giva därför en gynnsammare bild av kreatursbesättningarnas storlek än den verkliga, detta särskilt vad avser de större egendomarna.

Vid de jordbruksstatistiska lokalundersökningarna insamlas däremot uppgifterna om areal och kreatursantal samtidigt och motsvara varandra fullständigt. *Tab. 2* grundar sig på det vid nämnda lokalundersökningar insamlade materialet och avser följande år och områden:

Stockholms län, Åkers och Värmdö skeppslag samt Vaxholms stad år 1917.

Danderyds skeppslag, Vallentuna och Sollentuna härad samt Djursholms stad år 1918.

Uppsala län, Skäfthammars, Ekeby, Alunda, Morkarla, Tuna och Stavby socknar i Olands härad år 1917.

Älvkarleby, Västlands, Tolfta, Tierps och Söderfors socknar i Örebrohus härad år 1918.

Värmlands län, Visnums, Ölme, Väse, Karlstads och Grums härad samt städerna Karlstad och Kristinehamn år 1917.

Nordmarks härad utom Järnskogs, Skillingsmarks och Östervallskogs socknar år 1918.

I Tab. 3 meddelas resultatet av lokalundersökningar år 1917 för följande områden i *Södermanlands län* nämligen Rönö och Hölebo härad samt Trosa stad.

Tab. 1.

Sammandrag för Stockholms län.

Antal kor vid gårdar med över 50 hektar odlad jord.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... kor								Summa
	0—5	6—10	11—15	16—20	21—30	31—50	51—70	över 70	
50—100 hektar	16	24	66	103	109	30	6	1	355
100—150 »	6	6	9	12	30	61	10	3	137
150—200 »	—	—	2	1	6	21	14	9	53
över 200 »	1	—	—	1	1	5	10	34	52
Summa	23	30	77	117	146	117	40	47	597

Antal nötkreaturenheter.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... nötkreaturenheter								Summa
	0—5	6—10	11—15	16—20	21—30	31—50	51—70	över 70	
50—100 hektar	—	3	7	9	63	197	60	16	355
100—150 »	—	—	1	3	6	25	54	48	137
150—200 »	—	—	—	—	1	1	3	48	53
över 200 »	1	—	—	—	—	—	—	51	52
Summa	1	3	8	12	70	223	117	163	597

Antal dragare.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... dragare							Summa
	0—2	3—4	5—7	8—10	11—15	16—20	över 20	
50—100 hektar	8	17	172	99	51	5	3	355
100—150 »	1	—	5	36	59	25	11	137
150—200 »	—	—	—	1	8	24	20	53
över 200 »	1	—	—	—	5	46	—	52
Summa	10	17	177	136	123	100	34	597

Anm. Tab. 1 lämnar uppgift om antalet kreatur vid husdjursräkningen den 1 juni 1918 och om arealen odlad jord vid arealinventeringen vid samma tid.

Sammandrag för Uppsala län.

Antal kor vid gårdar med över 50 hektar odlad jord.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... kor								Summa
	0—5	6—10	11—15	16—20	21—30	31—50	51—70	över70	
50—100 hektar	19	32	109	89	70	15	—	—	334
100—150 »	1	4	5	8	15	34	7	—	74
150—200 »	1	1	1	4	4	10	16	4	41
över 200 »	—	1	1	2	1	16	10	26	57
Summa	21	38	116	103	90	75	33	30	506

Antal nötkreaturenheter.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... nötkreaturenheter								Summa
	0—5	6—10	11—15	16—20	21—30	31—50	51—70	över70	
50—100 hektar	—	1	9	10	87	184	34	9	334
100—150 »	—	—	—	1	5	11	24	33	74
150—200 »	—	—	—	—	—	3	8	30	41
över 200 »	—	—	—	—	—	2	2	53	57
Summa	—	1	9	11	92	200	68	125	506

Antal dragare.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... dragare							Summa
	0—2	3—4	5—7	8—10	11—15	16—20	över20	
50—100 hektar	1	16	210	83	19	2	3	334
100—150 »	1	—	3	17	33	18	2	74
150—200 »	—	—	1	2	16	12	10	41
över 200 »	—	—	—	1	—	9	47	57
Summa	2	16	214	103	68	41	62	506

Anm. Tab. 1 lämnar uppgift om antalet kreatur vid husdjursräkningen den 1 juni 1918 och om arealen odlad jord vid arealinventeringen vid samma tid.

Tab. 1.

Sammandrag för Värmlands län.

Antal kor vid gårdar med öfver 50 hektar odlad jord.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... kor								Summa
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	51-70	över 70	
50-100 hektar	18	31	45	40	58	21	1	3	217
100-150 »	2	4	4	9	11	22	6	5	63
150-200 »	—	—	—	2	3	5	11	2	23
öfver 200 »	—	—	—	—	2	—	2	7	11
Summa	20	35	49	51	74	48	20	17	314

Antal nötkreaturenheter.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... nötkreaturenheter								Summa
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	51-70	över 70	
50-100 hektar	2	4	7	16	56	93	29	10	217
100-150 »	—	—	1	—	2	17	19	24	63
150-200 »	—	—	—	—	—	—	4	19	23
öfver 200 »	—	—	—	—	—	—	1	10	11
Summa	2	4	8	16	58	110	53	63	314

Antal dragare.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... dragare								Summa
	0-2	3-4	5-7	8-10	11-15	16-20	över 20		
50-100 hektar	17	52	100	21	19	4	4	217	
100-150 »	—	1	9	21	19	10	3	63	
150-200 »	—	—	—	4	10	6	3	23	
öfver 200 »	—	—	—	1	—	2	8	11	
Summa	17	53	109	47	48	22	18	314	

Anm. Tab. 1 lämnar uppgift om antalet kreatur vid husdjursräkningen den 1 juni 1918 och om arealen odlad jord vid arealinventeringen vid samma tid.

Tab. 1 a.

Sammandrag för Stockholms, Uppsala och Värmlands län.

Antal kor vid gårdar med över 50 hektar odlad jord.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... kor								Summa
	0—5	6—10	11—15	16—20	21—30	31—50	51—70	över70	
50—100 hektar	53	87	220	232	237	66	7	4	906
100—150 »	9	14	18	29	56	117	23	8	274
150—200 »	1	1	3	7	13	36	41	15	117
över 200 »	1	1	1	3	4	21	22	67	120
Summa	64	103	242	271	310	240	93	94	1,417

Antal nötkreaturenheter.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... nötkreaturenheter								Summa
	0—5	6—10	11—15	16—20	21—30	31—50	51—70	över70	
50—100 hektar	2	8	23	35	206	474	123	35	906
100—150 »	—	—	2	4	13	53	97	105	274
150—200 »	—	—	—	—	1	4	15	97	117
över 200 »	1	—	—	—	—	2	3	114	130
Summa	3	8	25	39	220	533	238	351	1,417

Antal dragare.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... dragare								Summa
	0—2	3—4	5—7	8—10	11—15	16—20	över20		
50—100 hektar	26	85	482	203	89	11	10	906	
100—150 »	2	1	17	74	111	53	16	274	
150—200 »	—	—	1	7	34	42	33	117	
över 200 »	1	—	—	2	5	57	55	120	
Summa	29	86	500	286	239	163	114	1,417	

Anm. Tab. 1 a utgör ett sammandrag av uppgifterna i Tab. 1 för resp. län.

Tab. 2.

Sammandrag för Stockholms län.

Antal kor vid gårdar med öfver 50 hektar odlad jord.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... kor								Summa
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	51-70	över70	
50-100 hektar	4	5	10	18	35	10	1	—	83
100-150 »	1	1	5	3	8	17	1	—	36
150-200 »	—	—	—	—	3	2	4	2	11
över 200 »	—	—	—	—	2	—	4	7	13
Summa	5	6	15	21	48	29	10	9	143

Antal nötkreaturenheter.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... nötkreaturenheter								Summa
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	51-70	över70	
50-100 hektar	1	—	1	2	12	45	16	6	83
100-150 »	1	—	—	—	2	7	14	12	36
150-200 »	—	—	—	—	—	—	1	10	11
över 200 »	—	—	—	—	—	—	1	12	13
Summa	2	—	1	2	14	52	32	40	143

Antal dragare.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... dragare							Summa
	0-2	3-4	5-7	8-10	11-15	16-20	över20	
50-100 hektar	3	1	36	30	12	—	1	83
100-150 »	1	1	2	8	18	3	3	36
150-200 »	—	—	—	—	2	5	4	11
över 200 »	—	—	—	—	—	2	11	13
Summa	4	2	38	38	32	10	19	143

Anm. Förestående uppgifter äro grundade på lokalundersökningar beträffande Åkers och Värmdö skeppslag samt Vaxholms stad år 1917 samt beträffande Danderyds skeppslag, Vallentuna och Sollentuna härad och Djursholms stad år 1918.

Sammandrag för Uppsala län.

Antal kor vid gårdar med över 50 hektar odlad jord.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... kor								Summa
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	51-70	över70	
50-100 hektar	2	3	7	10	6	1	—	—	29
100-150 »	—	—	1	1	3	4	2	1	12
150-200 »	—	—	—	—	—	2	1	2	5
över 200 »	—	—	—	—	—	3	4	3	10
Summa	2	3	8	11	9	10	7	6	56

Antal nötkreaturenheter.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... nötkreaturenheter								Summa
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	51-70	över70	
50-100 hektar	—	—	—	—	9	16	3	1	29
100-150 »	—	—	—	—	1	1	3	7	12
150-200 »	—	—	—	—	—	—	—	5	5
över 200 »	—	—	—	—	—	—	—	10	10
Summa	—	—	—	—	10	17	6	23	56

Antal dragare.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... dragare								Summa
	0-2	3-4	5-7	6-10	11-15	16-20	över20		
50-100 hektar	—	3	19	6	1	—	—	29	
100-150 »	—	—	—	5	6	1	—	12	
150-200 »	—	—	—	—	2	2	1	5	
över 200 »	—	—	1	—	1	4	4	10	
Summa	—	3	20	11	10	7	5	56	

Anm. Förestående uppgifter äro grundade på lokalundersökningar beträffande Skäfthammars, Ekeby, Alunda, Morkarla, Tuna och Stavby socknar i Olands härad år 1917 samt beträffande Älvkarleby, Västlands, Tolfta, Tierps och Söderfors socknar i Örbyhus härad år 1918.

Tab. 2.

Sammandrag för Värmlands län.

Antal kor vid egendomar med över 50 hektar odlad jord.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... kor								Summa
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	51-70	över 70	
50-100 hektar	9	4	27	16	27	11	2	—	96
100-150 »	1	1	4	1	2	19	1	—	29
150-200 »	—	—	—	—	2	4	2	—	8
över 200 »	—	—	—	—	—	1	2	3	6
Summa	10	5	31	17	31	35	7	3	139

Antal nötkreaturenheter.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... nötkreaturenheter								Summa
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	51-70	över 70	
50-100 hektar	2	1	1	5	28	42	14	3	96
100-150 »	—	—	—	—	2	5	10	12	29
150-200 »	—	—	—	—	—	—	2	6	8
över 200 »	—	—	—	—	—	—	—	6	6
Summa	2	1	1	5	30	47	26	27	139

Antal dragare.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... dragare							Summa
	0-2	3-4	5-7	8-10	11-15	16-20	över 20	
50-100 hektar	5	17	56	12	5	—	1	96
100-150 »	—	—	2	12	11	4	—	29
150-200 »	—	—	—	—	4	4	—	8
över 200 »	—	—	—	—	1	2	3	6
Summa	5	17	58	24	21	10	4	139

Ann. Förestående uppgifter äro grundade på lokalundersökningar beträffande Visnums, Ölme, Väse, Karlstads och Grums härad samt städerna Karlstad och Kristinehamn år 1917 och beträffande Nordmarks härad utom Järnskogs, Skillingsmarks och Östervallskogs socknar år 1918.

Sammandrag för Stockholms, Uppsala och Värmlands län.

Antal kor vid gårdar med över 50 hektar odlad jord.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... kor								Summa
	0—5	6—10	11—15	16—20	21—30	31—50	51—70	över 70	
50—100 hektar	15	12	44	44	68	22	3	—	208
100—150 »	2	2	10	5	13	40	4	1	77
150—200 »	—	—	—	—	5	8	7	4	24
över 200 »	—	—	—	—	2	4	10	13	29
Summa	17	14	54	49	88	74	24	18	338

Antal nötkreaturenheter.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... nötkreaturenheter								Summa
	0—5	6—10	11—15	16—20	21—30	31—50	51—70	över 70	
50—100 hektar	3	1	2	7	49	103	33	10	208
100—150 »	1	—	—	—	5	13	27	31	77
150—200 »	—	—	—	—	—	—	3	21	24
över 200 »	—	—	—	—	—	—	1	28	29
Summa	4	1	2	7	54	116	64	90	338

Antal dragare.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... dragare								Summa
	0—2	3—4	5—7	8—10	11—15	16—20	över 20		
50—100 hektar	8	21	111	48	18	—	2	208	
100—150 »	1	1	4	25	35	8	3	77	
150—200 »	—	—	—	—	8	11	5	24	
över 200 »	—	—	1	—	2	8	18	29	
Summa	9	22	116	73	63	27	28	338	

Anm. Tab. 2 a utgör ett sammandrag av uppgifterna i tab. 2 för resp. län.

Tab. 3.

Sammandrag för Södermanlands län.

Antal kor vid egendomar med över 50 hektar odlad jord.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... kor								Summa
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	51-70	över 70	
50-100 hektar	3	5	8	16	30	17	—	—	79
100-150 ,	—	2	1	1	2	17	4	1	28
150-200 ,	—	—	—	—	—	4	6	2	12
över 200 ,	—	—	—	—	—	—	4	3	7
Summa	3	7	9	17	32	38	14	6	126

Antal nötkreaturenheter.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... nötkreaturenheter								Summa
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	51-70	över 70	
50-100 hektar	—	—	1	—	11	39	22	6	79
100-150 ,	—	—	—	—	—	3	8	17	28
150-200 ,	—	—	—	—	—	—	—	12	12
över 200 ,	—	—	—	—	—	—	—	7	7
Summa	—	—	1	—	11	42	30	42	126

Antal dragare.

Areal odlad jord	Antal egendomar med ... dragare								Summa
	0-2	3-4	5-7	8-10	11-15	16-20	över 20		
50-100 hektar	—	4	44	22	8	1	—	79	
100-150 ,	—	—	—	7	16	4	1	28	
150-200 ,	—	—	—	—	3	6	3	12	
över 200 ,	—	—	—	—	—	1	6	7	
Summa	—	4	44	29	27	12	10	126	

Anm. Förestående uppgifter äro grundade på lokalundersökningar beträffande Rönö och Hölebo härad samt Trosa stad år 1917.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd måndagen den
24 mars 1919.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 14 mars 1919, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upp-
rättat förslag till *lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för justitiedepartementets lagavdelning, docenten Martin Fehr.

Förslaget föranledde följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

1 §.

Lagrådet:

Det är utan tvivel åsyftat, att den föreslagna lagen skall bli väl lämplig, så snart flera i sambruk liggande fastigheter tillhopa omfatta mer än fem hektar odlad jord, oavsett huru mycket härav belöper å varje fastighet. Förevarande paragraf har emellertid avfattats så, att lagens bestämmelser icke komma att gälla fastighet med mindre än två och ett halvt hektar odlad jord, oaktat fastigheten och annan därmed sambrukad fastighet innehålla sammanlagt över fem hektar sådan jord. En omredigering för att verkliga meningen må komma till uttryck synes alltså oundgänglig.

Lagen giver ej någon ledning för avgörandet vad som är att förstå med ett större kreatur eller däremot svarande antal mindre djur, och det vid lagförslaget fogade förslaget till kungörelse visar, att man, såsom ju

även är riktigt, ansett Konungen ej äga att härutinnan fullständiga lagen. Det synes dock nödvändigt, att den enskilde icke lämnas i okunnighet om i vilka fall han för att undgå straff är skyldig inhämta sådant tillstånd, som i lagen avses. Även för en enhetlig lagtillämpning vid domstolarna lär ett närmare bestämmande av den erforderliga kreatursbestämningen vara av värde. Möjligt är, att för skilda delar av landet böra gälla olika föreskrifter. Med hänsyn bland annat härtill synes det lämpligt att genom bestämmelse i lagen låta det närmare reglerandet av ifrågasvarande spörsmål ankomma å Konungen.

2 §.

Lagrådet:

Straffbestämmelsen i förevarande paragraf torde vara avsedd att gälla allenast ägaren eller innehavaren av den fastighet, från vilken fodret eller säden bortföres. Efter ordalagen träffar bestämmelsen likvisst även den, som bortför foder eller säd från en fastighet, vilken han ej äger eller innehar, nämligen så framt han dock äger eller innehar annan fastighet.

Giltig anledning att begränsa straffbestämmelsens räckvidd på vare sig det ena eller andra av nu berörda sätt lär emellertid knappast föreligga.

En dylik begränsning skulle sålunda hava till följd, att den, som före lagens trädande i kraft inköpt stråfoder, otröskad säd eller grönfoder från en fastighet, i regel icke skulle kunna straffas för överträdelse av lagens föreskrifter. Bestämmelsen i 3 § är i vanliga fall ej tillämplig på sådan köpare. Har vid lagens trädande i kraft besittningen av det köpta redan övergått på köparen, utan att likväl detsamma ännu bortförts från fastigheten, något som lätt kan komma att inträffa i sådana fall, då gröda sålts på rot med rättighet och skyldighet för köparen att själv avbärga densamma, lär det ej heller vara rimligt att göra fastighetens ägare eller innehavare ansvarig för ett bortförande från köparens sida. Tänkbart är även, att en giltig pantsättning skett på sådant sätt, att det pantsatta till en början fått kvarbliva på fastigheten, t. ex. i en av panthavaren förhyrd lada. Att i dylikt fall ägaren, respektive innehavaren av fastigheten i regel icke kan göras ansvarig, om panthavaren sedermera efter lagens trädande i kraft bortför panten, är uppenbart. En sådan pantsättning kommer för övrigt även att kunna ske under lagens giltighetstid, och jämväl för detta fall lär ägaren eller innehavaren böra vara fri från ansvar, om panten bortföres, i varje fall därest han sörjt för att i pantavtalet intagits av lagens bestämmelser betingade förbehåll.

Åt ifrågavarande straffbestämmelse synes alltså böra givas en allmänne innebörd, så att densamma kommer att gälla ej blott ägare eller innehavare av fastighet, som avses i 1 §, utan även annan, som förvärvat rätt till stråfoder, otröskad säd eller grönfoder å fastigheten.

Även sättet för straffets bestämmande är ägnat att väcka betänkligheter, för så vitt böterna ovillkorligen fixerats till ett belopp motsvarande två gånger värdet av det, varmed den skyldige förfarit olovligt. Härigenom uteslutes varje hänsynstagande till andra omständigheter och särskilt till den subjektiva sidan av förseelsen, något som lätt kan leda till obilligheter. Om, såsom lagrådet hemställer, en strafflatitud utsättes och denna göres tillräckligt vid, kommer naturligtvis vid straffets utmätande tillbörlig hänsyn att tagas jämväl till värdet av det bortförda. Hinder möter ju ej heller att så forma latituden, att den ställes i visst beroende av nämnda värde.

Bestämmelser innefattande motsvarande avvikelser från de vanliga konkurrensreglerna som den, vilken innebäres i föreskriften uti andra stycket av förevarande paragraf, hava förekommit även i andra av lagrådet under senare tiden granskade lagförslag men uteslutits på hemställan från lagrådets sida. Enahanda skäl som de, vilka föranlett lagrådets hemställan i nyssberörda fall, föreligga även här. Med hänsyn till åtalsbestämmelserna i 24 kap. strafflagen kan berörda föreskrift lätt bereda möjlighet till kringgående av lagen.

3 §.

Justitierådet *Gullstrand*:

Med förevarande bestämmelse lär man hava velat uttala, att i alla de fall, där i bortförande, som i lagen avses, ägare eller innehavare av fastigheten tagit del såsom gärningsman eller på sätt i 3 kap. strafflagen omförmäles, förbrytelse mot lagen skall anses begången och vid bedömandet av de särskilda deltagarnas brottslighet tillämpning av nämnda kap. äga rum. Även utan särskilt stadgande torde av vanliga straffrättsliga grunder komma att gälla vad sålunda avsetts, och då bestämmelsens upptagande i förevarande lag skulle kunna bliva vilseledande med avseende å tillämpning av andra lagar, där den i motsvarande fall saknas, torde densamma böra utgå ur förslaget.

Justitierådet *von Seth*:

Jag instämmer med justitierådet Gullstrand därutinnan, att jag finner paragrafen böra utgå. Det synes mig nämligen, på sätt justitie-

rådet erinrat, lätt kunna vålla oreda, om bestämmelser angående tillämpning av stadganden i strafflagens allmänna del få inflyta i vissa till den speciella straffrätten hörande författningar, då man ändå icke kan genomföra ett dylikt tillvägagångssätt fullt systematiskt.

6 §.

Lagrådet:

De avtal, som avses med stadgandet i första punkten av andra stycket, äro av beskaffenhet, att lagen om köp och byte av lös egendom är tillämplig i avseende å desamma. Tillräcklig ledning för lösande av de civilrättsliga kollisionsfrågor, som kunna uppstå till följd därav, att ett före den nu föreslagna lagens trädande i kraft ingånget avtal påverkas av föreskrifterna i densamma, lärers alltså kunna hämtas från bestämmelserna i förstnämnda lag, som ju tager hänsyn jämväl till dylika frågor. Ett särskilt stadgande i ämnet är således från nu berörda synpunkt icke erforderligt. Möjligen har stadgandet i fråga föranletts av en önskan att supplera straffbestämmelsen i 2 § och bereda större effektivitet åt lagen genom att betaga köparen, som icke bortfört det köpta i rätt tid, varje anspråk på grund av köpeavtalet. Iakttages vad lagrådet hemställt i fråga om 2 §, blir emellertid ett sådant ordnande av förhållandena överflödigt, liksom det i och för sig innebär en föga tilltalande utväg.

Uteslutes icke till följd av vad nu erinrats ifrågakomna stadgande, synes detsamma i varje fall böra underkastas sådan jämkning, att av lydelsen kommer att klart framgå, att avtalet icke förlorar sin verkan i annat fall, än att tillstånd till bortförande av det avyttrade ej kan erhållas.

Vidare synas näppeligen tillräckliga skäl finnas att bibehålla den i andra styckets andra punkt gjorda skillnaden mellan stråfoder å ena sidan samt otröskad säd och grönfoder å den andra. Av vissa omständigheter att döma har också inskränkningen till stråfoder kommit att oavsiktligt kvarstå från de tidigare utkasten till lag i ämnet.

För övrigt bör erinras att, om 2 §:ns straffbestämmelse bibehålles vid den inskränkta räckvidd, den har enligt förslaget, hela undantagsbestämmelsen beträffande de fall, då utmätning ägt rum, är överflödig.

Ur protokollet.

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
tisdagen den 22 april 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet lagrådets den 24 mars 1919 avgivna utlåtande över det den 14 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder m. m.

Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll anförde föredragande departementschefen:

»På sätt lagrådet anmärkt, skulle 1 § icke komma att gälla fastighet med mindre än två och ett halvt hektar odlad jord, även om fastigheten och annan därmed i sambruk varande fastighet innehölle sammanlagt över fem hektar sådan jord. Då det emellertid varit avsett, att den föreslagna lagen skulle äga tillämpning, så snart flere i sambruk liggande fastigheter tillhopa omfattade mer än fem hektar odlad jord, oavsett huru mycket härav belöpte å varje fastighet, har jag låtit omredigera förevarande §, så att densamma bliver tillämplig i nyss angivna fall.

Lika med lagrådet finner jag ett förtydligande av uttrycket i 1 § »ett större kreatur eller däremot svarande antal mindre djur» vara önskvärt. I detta syfte har till 1 § fogats ett andra stycke, däri innebörden av berörda uttryck närmare angives i överensstämmelse med vad i mo-

tiveringen härom anförts. Enligt berörda andra stycke förstås sålunda med »större kreatur» häst över tre års ålder och nötkreatur över två och ett halvt års ålder samt med »mindre djur» unghäst, föl, ungnöt, kalv, får, get och svin, och skola vid tillämpningen av lagen två unghästar eller föl, två ungnöt eller kalvar, tio får, tolv getter eller fyra svin anses motsvara ett större kreatur. Då det emellertid, på sätt lagrådet framhållit, kan finnas önskvärt, att för viss del av riket från den allmänna regeln avvikande bestämmelser gälla i förevarande avseende, har det föreslagits, att Kungl. Maj:t skall äga utfärda dylika bestämmelser, om förhållandena därtill föranleda.

2 § första stycket har i överensstämmelse med vad lagrådet hemställt ändrats på det sätt, att straff för brott, som i berörda stycke avses, drabbar ej allenast ägare och innehavare av fastighet, som i 1 § avses, utan även annan, som förvärvat rätt till stråfoder, otröskad säd eller grönfoder å dylik fastighet, och har därjämte, med hänsyn till de av lagrådet uttalade betänkligheterna mot ett bötesstraff, fixerat på det i förslaget angivna sätt, detta straff ersatts med en strafflatitud, inrymande böter från och med tio till och med tiotusen kronor.

2 § andra stycket har i enlighet med lagrådets hemställan utslutits.

Beträffande 3 § hava två ledamöter av lagrådet hemställt, att §:en måtte utgå. Till stöd härför har en av dessa ledamöter anført, att även utan särskilt stadgande av vanliga straffrättsliga grunder torde komma att gälla vad sagda § avsåge att stadga och att upptagandet av en dylik bestämmelse i förevarande lag kunde bliva vilseledande med avseende å tillämpning av andra lagar, där den i motsvarande fall saknades; den andre ledamoten har framhållit, att det lätt kunde vålla oreda om bestämmelser angående tillämpningen av stadganden i strafflagens allmänna del finge inflyta i vissa till den speciella straffrätten hörande författningar, då man ändå icke kunde genomföra ett dylikt tillvägagångssätt fullt systematiskt. Då det emellertid synes önskvärt, att tillämpligheten av delaktighetsbestämmelserna i 3 kap. strafflagen beträffande brott mot förevarande lag ställes utom varje tvivel, har jag ansett ett uttryckligt stadgande härom, liksom i gällande förfoganderätts- och maximiprislagar, böra i förevarande lag upptagas.

På sätt lagrådet framhållit, torde den i 6 § andra stycket första punkten givna regel vara överflödig av det skäl, att de civilrättsliga spörsmål, som kunna uppstå genom lagens inverkan på avtal, som träffats före dess ikraftträdande, regleras genom bestämmelserna i lagen om köp och byte av lös egendom. Med hänsyn härtill och då efter nyss om-

förmälda ändring av 2 § stadgandet i förevarande punkt torde sakna betydelse såsom supplement till straffbestämmelsen i berörda §, har förevarande punkt uteslutits ur förslaget.

Andra punkten i 6 § andra stycket har i överensstämmelse med lagrådets hemställan jämkats så att densamma bliver tillämplig ej allenast å stråfoder utan även å otröskad säd och grönfoder.

Härförutom har en mindre redaktionell jämkning vidtagits i 1 § av förslaget.

Då lagrådet icke hunnit behandla ifrågavarande lagförslag inom den tid, som i allmänhet är stadgad för avgivande av propositioner till riksdagen, kunde det ifrågasättas, huruvida icke förevarande lagstiftning borde anstå till ett följande år. Emellertid anser jag, att ett dylikt dröjsmål vore till skada för viktiga intressen, vilka lagstiftningen i fråga avser att skydda, och får jag därför föreslå, att proposition i ärendet framläggas redan vid innevarande riksdag. Lagstiftningen synes nämligen icke blott ägnad att motverka osund spekulation av det slag, som berörts i mitt yttrande till statsrådsprotokollet vid förslagets remitterande till lagrådet utan torde även få anses befrämja upptagandet av en tillfredsställande hävd å jordbruksfastigheter, vilka under kristiden varit föremål för jobberi och därmed följande vanhävd. Vid sådant förhållande torde den omständigheten att berörda spekulation till följd av världskrigets slut inom en näraliggande framtid kan väntas upphöra icke göra den föreslagna lagstiftningen överflödig.»

Föredraganden uppläste härefter lagförslaget i dess omarbetade skick och hemställde, att, då uppskov med lagstiftningsåtgärd i förevarande ämne syntes kunna lända riket till men, lagförslaget måtte oaktat den i § 54 riksdagsordningen angivna tid förflutit, jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:ts Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gustaf Sandström.